

פרופ' יונתן גרוסמן

30 קורבן עולה ויורד (ה' א-יג)

בפסוק הוא קורבן שניתן 'להביאו'. אם מדובר רק ברגשות אשם כלליות, קשה לומר על כך 'להביאו'.¹

הקישור לקורבן האשם מוצא לו ביטוי במדרש הלכה על פסוקים אלו, שמבקש ללמד מה יעשה אדם שהפריש מעות כדי לקנות בהם קורבן עולה ויורד ונותר סכום מסוים:

"אשמו" – נאמר כאן 'אשמו' ונאמר להלן 'אשמו' [בקרבן אשם נאמר "אָשֶׁם הוּא אָשֶׁם אָשֶׁם לָהּ" – ה', יט], מה 'אשמו' אמור להלן מותריו נדבה [מהמעוות הנותרים קונים קורבנות נדבה] אף 'אשמו' אמור כאן מותריו נדבה" (ספרא, ויקרא, דבורא דחובה, פר' י').

תוכן הלימוד אינו נוגע לעניינינו כעת, אבל הלימוד מסתמך על השוואת קורבן עולה ויורד לדיני קורבן האשם, והבסיס להשוואה זו הוא הלשון המשותפת – "אשם". מעבר ללשון המשותפת, גם בסגנון ובמבנה הפרשה יש דבר מה דומה: שלושה מקרים ספציפיים שבעטיים יש להביא את הקורבן. מסתבר שבמובנים מסוימים ניתן להשוות את קורבנו לקורבן אשם. ככל הנראה כך הבין גם מחלק הפרקים שהקדיש את פרק ד' לקורבן חטאת, והתחיל פרק חדש בקורבן עולה ויורד, פרק שכונס בתוכו גם את קורבן האשם (פרק ה').²

ברם נראה שיש לראות בקורבן עולה ויורד חטאת לכל דבר ועניין. אמנם לשון 'אשם' נזכר בקורבן עולה ויורד אולם ביטוי זה נזכר גם ביחס לחטאת רגילה (למשל ד', כב; ד', כז), ומסתבר שרגש האשמה מלווה כל חטא – גם אלו שמתחייבים בעטיים חטאת וגם אלו שמתחייבים בעטיים אשם. בהמשך דיוננו נדון מדוע נבחרה מילה זו לייצג קורבן אשם, אך מונח זה מתאים לקורבנות החובה כולם.³

יש ראיות מכריעות לכך שקורבן עולה ויורד הוא קורבן חטאת. הסיבה המרכזית היא שכאשר הכתוב בא להגדיר את הקורבן הוא מגדירו בפירוש כחטאת:

"וְהֵבִיֵא אֶת אֲשָׁמוֹ לָהּ עַל חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא וְקָבַח מִן הַצֵּאֵן כְּשֶׁבַח או שְׁעִירַת עֲזִים לְחַטָּאת וְכִפָּר עָלָיו הַפֶּהֶן מִחַטָּאתוֹ" (ויקרא ה', ו-ו).

אמנם בתחילת הפסוק משולבת לשון 'אשם' – "וְהֵבִיֵא אֶת אֲשָׁמוֹ לָהּ" – אולם מיד מתברר שהוא מביא את

חטאת או אשם?

הבנת מהותו של קורבן עולה ויורד היא אחד האתגרים הגדולים בתורת הקרבנות, כי במבט ראשון קשה להבין מה ראתה התורה להגדיר שלושה מקרים שבהם אדם יכול להרשות לעצמו מבחינה כלכלית להביא קורבן בהמה – מה טוב, אך אם לא הוא יכול, יביא שני עופות, ואם גם דבר זה קשה עליו, הוא יכול להסתפק בסולת. לכאורה, אם יש עניין בסוג בהמה מסוים אז כיצד זה ניתן להביא סוג אחר של קורבן? דבר זה – ככל הנראה – אינו קיים בשאר העבירות שבעטיין מתחייבים בחטאת, וגם לא במקרים שבעטיים מתחייבים באשם.

למעשה, לשם הגדרה מדויקת של האתגר הפרשני שאנו ניצבים בפניו יש להבין לאיזו פרשייה שייך קורבן 'עולה ויורד'? האם הוא חותם את הדיון בקורבן חטאת ויש לראותו כסעיף שלו? שמא הוא פותח כבר את הדיון בקורבן אשם – שנזכר מיד אחריו? ואולי בכלל יש לראות בקורבן זה קורבן עצמאי שאיננו חטאת ואיננו אשם? הכינוי החז"לי המקובל – "עולה ויורד" – משקף את שינוי מין הקורבן שמובא לפי יכולתו הכלכלית של מביאו, ועדיין הדבר דורש פשר – האם הוא חטאת עולה ויורד או אשם עולה ויורד? (בפרשנות המודרנית מקובל לכנותו 'חטאת מדורגת', שם שמסגיר את תפיסתו כחטאת).

בקריאה ראשונה נדמה שניתן לקשור בין קורבן עולה ויורד לקורבן אשם. בראש ובראשונה משום שהמונח 'אשם' נזכר בקורבן זה שוב ושוב: "וְהוּא טָמֵא וְאָשֶׁם" (ה', ב), "וְהוּא יָדַע וְאָשֶׁם" (ה', ג), "וְהָיָה כִּי יֵאָשֶׁם" (ה', ה), ובמיוחד: "וְהֵבִיֵא אֶת אֲשָׁמוֹ לָהּ" (ה', ו). יתר על כן, הפועל שמתאר את מה שעושים ב'אשם' – "וְהֵבִיֵא אֶת אֲשָׁמוֹ לָהּ" (ה', ו) – מתאים במיוחד אם האשם הנידון

(הוא התייחס לכל פרק ה' כמקרים של קורבן אשם, בעודו יוצא נגד התפיסה שקורבן אשם הוא קורבן פיצוי כספי). קריאה מורכבת הציג נפתלי מֶשֶׁל (ראו בהערה הקודמת). לדעתו, יש לראות בכבשה או בשעירה שיש להביא בעולה ויורד קורבן כפול – הן חטאת והן אשם.

3 כך הדגיש במקומות רבים מילגרם. ראו במיוחד בספרו שהוקדש לקורבן האשם: J. Milgrom, *Cult and Conscience: The Asham and the Priestly Doctrine of Repentance*, Leiden 1976, pp. 3-12.

1 ראו על כך אצל: N. S. Meshel, "Toward a Grammar of Sacrifice: Hierarchic Patterns in the Israelite Sacrificial System", *JBL* 132 (2013), pp. 543-567

2 יש שכינו את הקרבן "אשם עולה ויורד" (ראו למשל אצל הרב משה וולפסון, **אמונת עתיד**, ירושלים תשס"ד, חלק שני, על פרשת ויקרא; הרב יהודה חיים הכהן, **יהודה יעלה**, לפרשת ויצא), ובכך הסגירו את דעתם שמדובר בסעיף של קורבן אשם. כך עולה גם ממאמר שכתב נולנד

חטאת יחיד – ולא לזרוק את דמו בשתי מתנות שהן ארבע – כפי שיש לנהוג בקורבנות אשם.

עולה ויורד בכל החטאות?

לפני שנבחן מה המשותף למקרים שבעטיים יש להביא חטאת עולה ויורד יש להסב את תשומת הלב להתלבטות האומנם לפנינו מספר מקרים בודדים שרק בהם העני יכול להביא קורבן זול יותר. יש שהבינו שהמקרים המובאים בתחילת הפרק אינם אלא דוגמה בלבד אך למעשה האופציה להקל על החוטא קיימת בכל מקרי חטאת היחיד. כך למשל התנסח כאן אברבנאל:

"ואמנם אמרו אחר זה 'ואם לא תשיג ידו' אין ספק שלא יפול בחטאת הכ"ג ולא בחטאת הקהל ולא בחטאת הנשיא, כי אי אפשר שלא תשיג ידיהם די קרבנם. אבל בחטאות ההדיוטים אומר אני שאינו בלבד על המין הזה מהחטאת אבל הוא כולל כל מיני החטאת אשר זכר מהם, כי אחרי שפירש מיני החטאת כלם נתן משפט כולל לכלם, והוא שאם יהיה המקריב דל ולא תשיג ידו להביא כבשה או שעירה שאז יביא שתי תורים או שני בני יונה".⁵

אברבנאל פותח ואומר שאופציית ההקרבה לעני ממוענת דווקא ליחיד ולא לכוהן הגדול, לכל העדה ולנשיא, מפני חוסר הסבירות שהם לא יוכלו להרשות לעצמם פר או שעיר. רק לגבי היחיד אופציות ההקרבה השונות תקפות על כל העבירות שבגינן מתחייבים בחטאת ולא רק לגבי שלושת המקרים שמוזכרים בפירוש בתחילת הפרק. זו דרך המלך גם בקרב פרשנים מודרניים,⁶ ולפי קריאה זו, בכל עבירה שאדם עשה בשוגג התורה פותחת בפניו שלוש אופציות שמשתנות לפי יכולתו הכלכלית. אין צורך לומר שעל פי הצעה זו הצורך להבין מה המייחד את שלושת המקרים שמובאים בתחילת תיאור חטאת עולה ויורד פוחת. מבחינה הלכתית-משפטית אין נפקא מינה בין מקרים אלו ובין שאר המקרים שבהם מתחייבים חטאת. עדיין יש להבין מדוע דווקא אלו הדוגמאות שנבחרו, אך אין זה דומה למשקל שיש לשאלה זו לפי הקריאה החלופית, שיש רק שלוש עבירות שעליהן יכול אדם עני להקל בחטאת שהוא מביא. אם הוא עני ואין ידו משגת עליו יהיה לחסוך פרוטה לפרוטה עד שיוכל להרשות לעצמו כשבה או שעירה.

'אשמו' – כלומר את 'קורבנו' – כמעין החטאת – "כְּשֶׁבָה או שְׁעִירַת עִזִּים לְחַטָּאת". קריאת 'אשמו' הפותח את הפסוק במשמעות 'קורבנו', מוכחת מאופציית העני שיכול להביא סולת. במקביל לפסוק שלנו – "וְהֵבִיא אֶת אֲשָׁמוֹ לֵה' עַל חַטָּאתוֹ" – נאמר שם: "וְהֵבִיא אֶת קֶרְבָּנוֹ אֲשֶׁר חָטָא" (ה', יא). החלפת 'אשמו' במנוח 'קורבנו' בולטת כאן.

גם בשתי אפשרויות הקורבן האחרות הפתוחות בפני העניים חוזרת התורה ומגדירה את הקורבן כחטאת: "וְהִזָּה מִדָּם הַחַטָּאת עַל קִיר הַמִּזְבֵּחַ וְהִנְשָׂאָר בְּדָם יִמָּצֵה אֶל יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ חַטָּאת הוּא" (ה', ט); "וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ עַל אֲשֵׁי ה' חַטָּאת הוּא" (ה', יב).

לצד ההגדרה הגלויה של הקורבן "לחטאת", הדבר ניכר גם מסוג הבהמה שיש להביא. כאמור לעיל, קורבן נקבה הוא דבר נדיר בעולם הקורבנות. אין קורבן אשם ממין נקבה, וההגדרה של "כשבה או שעירה" בוודאי קושרת קורבן זה לחטאת המובאת "כשבה או שעירה". יתר על זאת: ביחס לעשיר שיכול להרשות לעצמו להביא כבשה או שעירה, התורה לא מפרטת כיצד יש להקריב את הקורבן ומה לעשות עם דמו. די לומר "לחטאת" וברור לקורא מה יש לעשות בקורבן זה. כלומר, דיניו של קורבן עולה ויורד במדרגת העשיר הם דיני החטאת הרגילה. רק ביחס לקורבן עולה ויורד מהעוף או מסולת יש צורך לפרט כיצד יש להקריב כי לא היה קורבן כזה עד כה בין קורבנות החטאת הרגילה ('חטאת קבועה').

ראוי גם לציין שקורבן האשם פותח בדיבור חדש: "וַיִּדְבֹר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר" (ה', יד). גם פתיחה זו מלמדת שקורבן האשם נפתח רק בפסוק יד ואילו פסוקים א-ג נשענים עדיין על הדיבור שפתח את קורבן החטאת, כלומר הם מוצגים כנספח של החטאת ולא כפתיחת האשם. לפיכך, גם לא נכון להגדיר את קורבן עולה ויורד כקרבן "שאינו לא חטאת ולא אשם".⁴ הוא מתפקד כחטאת לכל דבר.

עם זאת, שילוב לשון "וְהֵבִיא אֶת אֲשָׁמוֹ" – שנותנת בתחילה תחושה שמדובר בקורבן אשם – אינו מקרי. יש מאפיינים מסוימים בקורבן זה שאכן מזכירים את קורבן האשם, ונדון בהם בהמשך. לפיכך, גם אם עולה ויורד הוא חטאת, אפשר לראות בו מעין 'חטאת מעבר' שכבר פונה אל הקורבן שיבוא מיד לאחריו – קורבן האשם. להכרעה שמדובר בחטאת יש משמעויות הלכתיות רחבות היקף, שהרי עבודת הדם משתנה בין החטאת לאשם, ומאחר שעולה ויורד הוא חטאת הרי שיש לתת מדמו ארבע מתנות על מזבח החיצון – כדן

6 למשל גורדון ונהאם, בפירושו לויקרא, עמ' 100.

4 כך הציע צבי וינברג, "חטאת ואשם", בית מקרא יח (תשל"ג), עמ' 529.

5 אברבנאל, הקדמה לויקרא, עמ' יז.

המכנה המשותף לשלושת המקרים

לפיכך נראה שאופציית הבאת עוף או סולת במקום כבשה מתייחסת דווקא לשלושת המקרים המובאים בראש פרק ה'. אך אם כך, השאלה פורצת בעוזה: מדוע יש שלוש עבירות שהוצאו מכלל החטאות הרגילה וניתנה בהן האפשרות להביא קורבן זול יותר?

יש לפתוח דיון זה בשאלה האם התורה תופסת את המקרים האלו כחטאים קלים יותר או דווקא חמורים יותר. תיאורטית, אפשר ללכת בשני הכיוונים. ייתכן שיש לראות באופציות ההקרבה השונות הקלה עם החוטא, שהרי הוא יכול להביא קורבן זול יותר מאשר במקרי החטאת הרגילים. מצד שני, אם מבינים שמטרתו של קורבן חטאת הוא לחטא את הקודש מהפגיעה שנעשתה בו, אז יתכן שבחטאת רגילה אפשר לחכות עד שהפוגע ישיג די מחסורו ויקנה כשבה או שעירה, ואילו במקרים המחייבים חטאת עולה ויורד יש איזו בהילות. לא ניתן לחכות בהם עד שישגי החוטא כבשה, אלא מאיצים בו להביא קורבן כלשהו, ואפילו יהיו אלו ציפורים או סולת, ובלבד שירוך במהירות אל המשכן, יחטא את המזבח ויכפר על מעשיו החמורים.⁸ כיוון קריאה זה עולה במיוחד נוכח העובדה שבין המקרים הנזכרים יש גם מקרה של עבירה במזיד (מי שלא העיד לחברו), וברור שמקרה זה חמור יותר מעבירות השוגג של החטאות הרגילות. רמב"ן אימץ את אפשרות הקריאה הראשונה שמקרים אלו קלים יותר, ואף נתן פשר לייחודיות של מקרים אלו:

"הַקָּל הַכְּתוּב עַל הַחֹטֵא בְּאֵלֹי הַבְּיָא קֶרְבַּן עוֹלָה וְיֹרֵד. וַיִּתְּנָה שְׁבֻעוֹת מִפְּנֵי שְׂאִינָן חַיִּיבֵי כְּרִיתוֹת, וּבִטּוּמַת מִקְדָּשׁ וּקְדָשׁוֹ מִפְּנֵי שֶׁהוּא טוֹעֵה בְּדַבַּר מִצְוָה, כִּי הִכְהֵן הָאוֹכֵל קְדָשִׁים וְהִבֵּא לְמִקְדָּשׁ לְהַשְׁתַּחֲוֹת אוֹ לְהַקְרִיב קֶרְבַּן עוֹסֵק הוּא בְּמִצְוָה וְדַעְתּוֹ לְשָׁמַיִם, וּלְפִיכֵךְ אָף עַל פִּי שֶׁחֹטֵא בְּהַעֲלַמַת הַטּוּמָא רִיבָה לוֹ הַכְּתוּב כְּפֹרוֹת"⁹ (רמב"ן ויקרא ה', ז).

ההכרעה של רמב"ן שהיא באמת הקריאה הנוחה יותר, היא שמקרים אלו קלים יותר מהמקרים שבעטיים יש להביא חטאת רגילה. עמדה זו כמובן דורשת הסבר, במיוחד נוכח העובדה שהמקרה הראשון הוא מקרה שבו האדם במזיד לא העיד עדות לחברו (או שנשבע לשקר בעדות לפי חז"ל).⁹

ראב"ע, שכנראה סבר גם הוא שבכל החטאות התורה מאפשרת לעני להביא ציפורים או סולת, הבין ששלושת המקרים האלו נזכרו במיוחד מפני שרק בהם יש חובת ידוי:

"וטעם להזכיר אלה שהוא חייב להודות, ועל האחרות שהן מצות לא תעשה לא יתודה לפני הכהן, והקרבן אחד" (ראב"ע ויקרא ה', ד).

עוד נדון בהמשך בחובת הווידי שנזכרת כאן לראשונה, ויש באמת הטוענים – כמו ראב"ע המצוטט – שהיא חלה רק על שלושת המקרים הללו. עם זאת, סביר יותר לקשור את דין הווידי הנזכר כאן לעצם פתיחת האפשרויות השונות להקרבה, ונראה שיש שורש אחד המבאר את התופעות כולן.

ההצעה של אברבנאל וראב"ע לראות בדירוג הקורבן אופציה שתקפה בכל החטאות כולן – קשה בפסוקים. באמת קשה להבין מדוע התורה הזכירה דווקא שלושה מקרים ועליהם היא מזכירה את דין העולה והיורד, אם דין זה תקף בכל החטאות כולן. זאת ועוד: כפי שנראה להלן אחד מן המקרים המובאים בפתח קורבן זה הוא מקרה של מזיד (אי מסירת עדות), וקשה להבין כיצד יש במקרה זה דוגמה למקרי החטאות הרגילות שבאות דווקא במקרה של שוגג. גם מבחינת לשון הפסוקים נדמה שההנחה היא שאופציה זו חלה דווקא על המקרים הנזכרים בתחילה. כך עולה הן מפתחת תיאור הבאת הקורבן והן מחתימתו. בפתחת הבאת הקורבן נאמר: "וְהָיָה כִּי יֵאָשֵׁם לְאַחַת מֵאַלֶּה" (ה', ה). על פניו הניסוח "לאחת מאלה" חוזר לשלוש העבירות שהוזכרו לפני כן. בדומה נאמר בחתימה: "וְכִפֶּר עָלָיו הַכֹּהֵן עַל חֲטָאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא מֵאַחַת מֵאַלֶּה" (ה', יג). גם כאן, יש תחושה שהתורה רואה מול עיניה דווקא את העבירות שהוזכרו בפירוש בתחילת הפרק – "מאחת מאלה". שלא כהצעת ראב"ע, הצירוף "אחת מאלה" לא מוסב בהקשר דין הווידי המייחד אותם אלא על עצם פתיחת שלוש אפשרויות הקרבה. לכך ניתן להוסיף גם את ההערה שהעיר מילגרום, שפתיחת הפרשייה במילה "וכי" (ולא "ואם") מתאימה יותר אם הקורבן מציג אופציה אחרת של חטאת ולא פירוט של חטאת יחיד המיועד לעני.⁷

7 מילגרום, ויקרא, חלק א, עמ' 308.

8 השוו ללשון הספרא: "רבי יהודה אומר חביבה מצוה בשעתה שמיד הוא מביא עשירית האיפה ואין ממתנין לו עד שיעשיר ויביא כשבה או שעירה" (ספרא, דיבורא דחובה, פ' ט, א).

9 ניסוח מפתיע יש כאן לדעת זקנים מבעלי התוספות: "בא וראה שבכל הפרשיות כתיב שגגה וכאן ובשבעות בטוי לא כתיב שגגה, לומר לך

שגדול עונש השבועה שאפילו שגגתה עולה זדון. וכן אמר שלמה 'אל תתן את פיך לחטיא את בשרך ואל תאמר לפני המלאך כי שגגה היא" (פירושם לויקרא ה', א). פירוש זה מניח שגם מקרה זה מתייחס למקרי שגגה, אלא שהם נתפסים כמזיד, בשל חומרת השבועה, ובשל המעורבות של האדם בזמן שכבל עצמו בשבועה.

בהגדרה אחת, ואף נכון הדבר שרוב מוחלט של החטאות הרגילות באות במקרים שאדם נהנה מחטאו (או שעבד עבודה זרה שעליה כותבים דעת זקנים בהמשך פירושם: "שפוט ידו בעיקר" – ועל כן חטאו חמור). עם זאת, סוגיית ההנאה היא מורכבת יותר. קשה לומר אם מי שמחלל שבת (בשוגג) נהנה מחטאו? חקלאי שהלך לזרוע את שדהו בזיעת אפיו לא 'נהנה', אלא ביקש לנצל גם את היום השביעי לשם מלאכתו; האם נכון לומר על מי ששוחט קודשים מחוץ למשכן שהוא 'נהנה'? למעשה, כפי שנראה בדיונונו בהמשך, גם מי שאינו מעיד לחברו, אפשר לנמק את מעשהו בעצלנותו, ויש בכך 'הנאה' מסוימת.

פנינו מועדות אם כן להבנת המכנה המשותף לשלושת העבירות שיצאו מכלל החטאת הקבועה והועמדו בחטאת עולה ויורד. לאתגר זה ברצוני לצרף אתגר פרשני נוסף, שעוד ניווכח שקשור במישרין במציאת המכנה המשותף.

לאחר הבאת המקרים המיוחדים המחייבים קורבן עולה ויורד נאמר: "וְהָיָה כִּי יִאָשֵׁם לְאַחַת מֵאֲלֵה וְהִתְוַדָּה אֲשֶׁר חָטָא עָלֶיהָ" (ויקרא ה', ה). משום מה, דווקא בקורבן עולה ויורד יש דרישה להתוודות! חז"ל אמנם מדגישים כי חובת הווידוי נלמדת מקורבן עולה ויורד לכל קורבנות החטאת, ובכולם יש להתוודות,¹¹ אך גם אם כך, אין זה מקרה שהכתוב התעלם מחובה זו עת הוא דן בקורבן החטאת הרגיל, וחובת הווידוי משולבת לראשונה דווקא בחטאת עולה ויורד.

את שיעורנו הבא נקדיש לבחינת המקרים השונים וננסה לעמוד על המשותף להם וממילא יובן מדוע חובת הווידוי נזכרת דווקא באלו.

לפי רמב"ן, למרות שמדובר במזיד, מאחר שהמקרה הראשון העוסק בעדות שקר (כך לפי חז"ל) "אינו בחיובי כריתות" – כלומר, במקרים הרגילים שמתחייבים חטאת, מדובר בעבירה שעל עשייתה במזיד מתחייבים כרת, ועל עשייתה בשוגג מביאים חטאת לכפרה. במקרה הראשון שמוזכר ברשימה שלפנינו אין כרת גם לעובר במזיד. מאותה סיבה רואה רמב"ן גם את המקרה השלישי – הפרת שבועה – כמקרה קל, שהרי גם מפר שבועתו במזיד אינו מתחייב כרת. החידוש המפתיע בדברי רמב"ן הוא ביחס למקרה השני – הטמא שבא במגע עם הקודש קל יותר מעבירות אחרות שנעשו בשגגה בגלל ש"עוסק הוא במצוה ודעתו לשמים". אחרי הכול אותו אדם לא מתחייב חטאת על עצם טומאתו אלא רק על כניסתו אל הקודש. התפיסה שעולה מדברי רמב"ן היא שיש מקום להקל בעבירות שנעשו תוך כדי עבודת ה', בתוך אווירה חיובית של עמידה מול ה'.

דומני שיש לאמץ את הכיוון העקרוני שהתווה רמב"ן, שיש לראות בשלושת העבירות המוזכרות בפרשיה מקרים קלים יותר, ושלכן התורה מאפשרת לחוטא להביא קורבן זול יותר. עם זאת, נימוקיו של רמב"ן מדוע מקרים אלו קלים יותר – אינם משכנעים. עצם העובדה שמדובר בנימוקים שונים מחליש עמדה זו. היינו מצפים ששלושת המקרים עליהם מביאים 'חטאת עולה ויורד' יהיו בעלי מכנה משותף המגדיר אותם כקלים יותר. הרי אפשר לעקוב אחר חטאים נוספים שיש בהם צד של קולא. יתר על כן: הנימוקים הספציפיים שרמב"ן מזכיר מתאימים לחטאים נוספים. יש כמובן עבירות נוספות שלא חייבים עליהן כרת ומדוע הן לא מובאות ברשימת החטאים שמתחייבים עליהם עולה ויורד?

עמדה אחרת שמציעה מכנה משותף לכל המקרים שמבהיר מדוע הקל הכתוב עם חוטאים אלו נמצא בפירוש דעת זקנים מבעלי התוספות:

"לפי שטמא הנכנס למקדש ושבועת בטוי אינן נהנין מן החטא, הקל עליהם הכתוב בקרבן עולה וירד. אבל אוכל חלב ודם ואוכל ביום הכפורים ועושה מלאכה בשבת והבא על הערה שנהנין מן החטא הם בקרבן קבוע".¹⁰

לפי עמדה זו, המשותף לכל המקרים המנויים בעולה ויורד הוא שאלו עבירות שאדם לא נהנה מהם, לפחות לא הנאה גופנית. רוב מצוות לא תעשה שבתורה מונעות מאדם הנאה מסוימת, ואם עבר עליהן מתחייב חטאת קבועה. מאחר שבמקרים אלו החוטאים לא נהנו מחטאם "הקל עליהם הכתוב". היתרון בביאור זה הוא שלפנינו מכנה משותף אחד שמבאר את כל המקרים

 * כל הזכויות שמורות לשיבת הר עציון ולפרופ' יונתן גרוסמן *
 * עורך: בנימין פרנקל, תשע"ח *
 * *****
 * בית המדרש הוירטואלי *
 * מיסודו של *
 * The Israel Koschitzky Virtual Beit Midrash *
 * האתר בעברית: <http://vbm.etzion.org.il> *
 * האתר באנגלית: <http://www.vbm-torah.org> *

משרדי בית המדרש הוירטואלי: 02-9937300 שלוחה 5
 דוא"ל: office@etzion.org.il

11 ספרי, נשא, פר' ב'. ראו גם ברמב"ן על ויקרא ה', ה-ו.

10 דעת זקנים מבעלי התוספות על ויקרא ה', ז.